

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXIV. Vtrum obligatio restituendi fundetur in re accepta, & in iniusta
acceptione?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

sionem, ac indignationem alterius, & impedire pœnam sibi debitam, quod præterea præstat pœnitentia. Nec enim fieri potest, ut quis auferat offensionem alterius, & dignitatem pœnæ, quin cesset ab inferenda iniuria, ut patet; nec potest ab ea cessare per se loquendo, licet possit per accidens, quin restituat. Potest verò è conuerso cessare ab inferenda iniuria reparando priorem rerum inæqualitatem, quin propterea auferat offensionem. Offensionem enim fundat non solum iniuria præsens nolentis restituere, sed etiam purè præterita perseverans in memoria iniuriam passi, & in contemptu habituali iniuriantis, respectu iniuriati, & nondum placati, propterea oportet per obsequium iniuriantis.

Artic. 8. Nimirum, qui lædit ius alterius, eo ipso contemnit illum iniuste. Agit enim aduersus præminentiam eius in re sua, quam præminentiam dictum est quæst. 2. & 3. esse de ratione iuris proprietatis, seque illi præfert in eadem re, eam sibi usurpando tanquam domino, & præminentem, cum non sit dominus, nec in ea re præmineat; sed sit inferior altero. Quare, præter restitutionem rei iniuste ablatae, debet auctor iniustitiæ, vel exhibere satisfactionem per humiliationem voluntariam, qua tantumdem demittatur atque se extulerat iniuste, vel subire pœnam per humiliationem inuoluntariam, qua vilescat sub eadem proportionem, iuxta dicta de natura culpæ, & pœnæ in quæst. præcedenti. Constat igitur ex his omnibus in quo formaliter consistat restitutio, & quomodo differat à satisfactione propriè, & strictè sumpta, atque ab actu pœnitentiæ; & cuius utraque virtutis sit actus; atque vltimò concluditur legitime definiti restitutionem per actum, seu voluntatem tribuendi unicuique ius suum præsupposita per se læsione eiusdem iuris.

Ad 1. Actus seruans illa sum ius alterius, & actus reparans ius alterius prius læsum habent idem motuum adæquatam, eandemque proinde perfectionem adæquatam, ut dictum est. Vnde uterque actus pertinet ad eandem virtutem iustitiæ; Sed differunt logicè, quatenus actus reparatiuus iuris læsi refertur intrinsecè ad difficultatem retractandi priorem voluntatem iniustam, estque intrinsecè separatiua eiusdem difficultatis. Quapropter in definitione notatur ius læsum ad exprimendam differentiam eam logicam non ad significandum motuum diuersum. Nec enim difficultas habet rationem motui, sed potius auersui, respectu actus emendatiui. Ad 2. & 3. patet ex dictis.

Ad 4. Omnes illæ definitiones conueniunt re ipsa inter se, & cum nostra. Atque in idem omnino recidunt ex intentione suorum auctorum, nec controuersia vlla esse potest nisi leuis, aut potius purè vocalis. Placuit tamen formulam peculiarem adhibere, quæ præ cæteris consonaret definitioni superius datæ circa iustitiam, cuius vnum opus est ipsa restitutio; quoque non solum exprimeret materiam operis, sed magis motuum formale, idque affectum ea circumstantia relatè ad quam differt restitutio ab aliis actibus iustitiæ. Quæ duo non adèd formaliter exprimuntur per alias definitiones.

QVÆSTIO XXIV.

Utrum obligatio restituendi fundetur in re accepta, & iniusta acceptione?

Videtur non fundari. 1. Quia fieri potest, ut accipiens rem alienam, tametsi iniuste acceperit, ad nullam nihilominus restitutionem teneatur. Quia

fieri potest, ut res accepta intreat apud accipientem, absque vlla eius libertate, & noua culpa, utpotè similiter interitura apud dominum, vi causarum naturalium, aut alias fortuitò. Quo euentu non est obligatio restituendi. Ergo non est de conceptu, aut acceptionis rei alienæ, aut etiam iniustæ acceptionis, ut fundet obligationem restituendi.

2. Iniusta acceptio continetur in re accepta, tanquam species in genere. Fieri namque non potest rem esse acceptam, quin detur acceptio, cuius vna species est, ut sit iusta, alia ut sit iniusta. Ergo illa diuisio fundamenti est vitiosa, & dici potius debuisset omnem obligationem restituendi fundari in sola acceptione rei alienæ, quandoquidem hæc acceptio, siue iniusta sit, siue non sit, fundat dictam obligationem, neque quidquam aliud fundare eam potest.

3. Dantur leges, atque adèd obligatio de reparando damno illato absque vlla culpa per seruum, aut animal, aut etiam aliquid inanimatum ipsius obligati ad reparandum. In hoc autem euentu nulla est acceptatio, aut res accepta. Ergo data obligatio restituendi absque fundamento, quod proponitur, ut adæquatam.

Art. 1. Resp. Duæ communiter assignantur radices restituendi complectentes adæquatè omnem restitutionis faciendæ obligationem. Prima est res accepta, seu acceptio rei alienæ. Secunda est iniusta acceptio, seu acceptio formaliter culpabilis rei alienæ, quatenus alienæ. Ex re accepta, tametsi inculpabiliter accepta sit, ab existimante falsò, sed inuincibiliter rem esse suam, vel quocumque alio modo illa acceperit ad res eius, atque in ipsius potestatem venerit, oriri obligationem restituendi vero domino, quandoque innotuerit rem esse alienam, manifestum est. Quia dum res est aliena, eo ipso subest iuri alterius includenti in se, ut dictum est supra, legem fauorabilem, respectu ipsius, & grauanti reliquos omnes in fauorem eiusdem; atque adèd fiet contra obligationem, quam ea lex imponit, si res non restituatur ei, cuius re ipsa est.

Art. 2. Manifestius quodammodò est ex iniusta acceptione oriri obligationem restituendi. Quia iniustum est, ut quis iacturam suorum bonorum, suorumque iurium diminutionem patiat præcisè ob iniquitatem alterius. Pateretur autem manifestè, si acceptio iniusta non gigneret obligationem restituendi. Et, quod æquè absurdum est, fieret, ut lex absolueret, liberaretque agentem iniuste ab eo onere, & iactura, quibus grauaret patientem innocenter. Dictum præterea est quæst. 16. ius per iniuriam auferri minime posse. Ergo non obstante iniusta acceptione perseverat ius in eo, cuius res accepta fuit. Perseuerante autem iure aliquo in aliqua persona non potest non perseverare in quolibet alio obligatio relinquendi illi liberum terminum eiusdem iuris. Quia ibidem dictum est ius absque iniuria lædi non posse.

Art. 3. Inter obligationem ortam ex re accepta, & eam, quæ oritur ex iniusta acceptione existit insignè quoddam discrimen. Nempe obligatio restituendi ex re accepta tamdiu solum durat, quamdiu res ipsa durat, vel formaliter, vel æqualiter, hoc est in se, vel in aliquo suo effectu transferibili in alium. Nam quando res bona fide consumpta est, aut quomodolibet desit possideri, nulla amplius superest obligatio restituendi, si eius consumptio, aut desitio possessionis non relinquat aliquem fructum, seu effectum, quo, qui accepit, ditior factus sit. Ratio huius exceptionis est, quia effectus rei computatur moraliter pro re ipsa; nec par est, ut quis fiat ditior ex re aliena, reddito inde pauperiore vero domino. Vnde si quis bona fide vendidit equum non suum, debet pretium domino, si & pretium non interierit, nec aliquid inde super

superfit emolumentum, & sic de similibus. Ratio verò regulæ est, quia nemo debet pati iacturam in rebus suis absque sua culpa, vel libero suo consensu saltem implicito. Patetur autem si pereunte, aut abeunte re aliena, nullaque inde existente utilitate propria deberet nihilominus rem suam illi substituere in beneficium alterius. Quare ille alter cuius erat res consumpta, aut amissa perinde affici debet, atque si causa aliqua necessaria fortuitò illam absumpisset, cum cæteris paribus, præferatur, non possidenti, qui possidet.

Art. 4. At iniuste accipiens tenetur ad restitutionem, tametsi res accepta interierit, nec eius interitus fuerit conservatio rei propria, nec vllum post se reliquerit effectum per se vtilem, sed solum inferuerit explendæ libidini accipientis. Nempe iniquitas soli debet nocere inique agenti, & non innocentem patienti. Deinde qui iniuste perdidit rem alienam, eâ vltus est sciens, & volens tanquam propriâ. Postulat autem lex iustitiæ constituens æqualitatem inter partes, vt iniuriam passus vtatur vicissim re iniurantis tanquam propriâ, eamque numeret inter res suas perinde subiectam liberæ ipsius facultati, atque subiecta fuit res sua liberæ facultati iniurantis. Quare, qui segetes alterius combussit, aut equum occidit, tenetur reponere domino, quantum valebant, & sic de similibus.

Art. 5. Iam verò nullam esse obligationem restituendi præterquam ex re accepta, & ex iniusta acceptione inde ostendi potest. Quia is, cuius res à nemine derinentur, nec ab vllò iniuriam circa illas passus est, necesse est, vt vel habeat apud se res omnes suas, vel eas, earumvè partem ita amiserit absque cuiusquam culpa, præterquam forte sua, vt apud neminem extant, neque formaliter, neque æquivalenter. Et siquidem eas omnes apud se habeat, patet nullum esse restitutioni locum; quia nulla erit inæqualitas, quæ per illam reparatur. Si verò non habeat res suas, idque contigerit absque cuiusquam culpa, vel detentione; quod minus habeat, sibi tribuere debet, si liberè distraxit; sin minus, Deo, & causis necessariis ab eo dispositis, aut causis secundis liberis quidem, sed perinde se habentibus, atque si essent necessariae. Patet autem neminem cuiquam teneri posse ex iustitia ad reparandum damnum, quod vel sola sua, vel sola diuina voluntate sibi contigit nulla alia interveniente causa libera, vt libera. Quia Deus neminem obligat ad emendandum, seu reparandum cum proprio nocumento, quod alter peccauit, vel Deus ipse disposuit, voluntque positiuè. Quod si quis hoc modo incidit in extremam necessitatem, adest quidem obligatio subueniendi illi, sed perinde omnino, atque si nihil vnquam habuisset, aut amississet; ac proinde ex misericordia, vel charitate non attendente per se, & ratione sui ad fortunam præcedentem, nec determinante per se personam, quæ obligetur, pro vt attendit, ac determinat restitutio, & reparatio damni, quatenus talis est, & pertinet ad iustitiam particularem.

Art. 6. Omnis igitur obligatio restituendi fundatur adequatè in re aliena accepta, & in iniusta acceptione rei aliena. Obseruandum autem est sub iniusta acceptione contineri non solum actionem eius, qui directè intendit, & culpabiliter induxit positiuè damnum alterius ex ea intentione, sed etiam eius, qui indirectè illud induxit per negligentiam, aut omissionem culpabilem formaliter quatenus tale damnum subsequutum est. Quia negligentia, & ommissio culpabilis æquiparatur voluntati positiuæ inique nocendi. Nempe viriuis modo æquè cõtemnitur lex fauens iuri patientis damnum, ipsique iuri contradicitur æquè.

Ad 1. Quando res aliena interit apud illum, qui illam accepit, perinde interitura apud dominum, nihil

R.P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

subinde ille censetur accepisse alienum, quia nihil re ipsa alienum detinet amplius vllò modo.

Ad 2. Expositum iam est discrimen reale inter obligationem restituendi ex iniusta acceptione, & ex acceptione non iniusta. Vnde nomine rei acceptæ, dum contraponitur iniustæ acceptioni, intelligitur acceptio non iniusta, seu materialiter tantum iniusta. Quo pacto sunt duæ species acceptionis, quæ significantur in illo communi modo loquendi. Dicatur nihilominus claritatis gratia, si placet, obligationem restituendi fundari adequatè in acceptione rei alienæ tum formaliter iniusta, tum materialiter tantum iniusta.

Ad 3. Leges præscribentes reparationem damni inculpabiliter illati, idque mediâtè tantum, aut non obligant in conscientia, aut obligant ad restitutionem non nisi latè, & improprie talem, vt dicitur in qu. 26. ideoque nihil nocent doctrinæ traditæ, quæ agit de restitutione proprie tali.

QVÆSTIO XXV.

Vtrum vltima resolutio obligationis restituendi fiat in commutationes voluntarias, & inuoluntarias?

Videtur non fieri, atque quæstionem laborare falsa suppositione. 1. Quia commutatio est nomen significatiuum operationis humanæ, vt humana est, in duabus, vt minimum personis, ab alterutra circa alteram existentis. Quando autem aliquis vitur re alterius, vel persona, vel opere, eo inuito (quo in euentu dicitur intervenire commutatio inuoluntaria) datur quidem operatio humana, & libera ex vna parte, nempe ex parte vtentis iniuste; at ex parte altera patientis damnum nulla datur operatio humana, sed perinde agitur cum ea, atque si esset rationis, ac libertatis experts, aut res prorsus inanimata. Cogitur enim, aut ne cogitur quidem, sed prætermittitur, ac si non esset in rerum natura. Abusue igitur, & absque vllò legitimo fundamento videtur dici commutatio, cuiusmodi vtriusque personæ vicissitudo, ratione cuius altera purè patitur.

2. De ratione commutationis est, vt vtriusque commutantium aliquid decebat, & aliquid æquiualens accedat de nouo. Quando autem aliquis rem alterius vsurpat absque eius consensu, aut eum pulsar, aut opere eius nolentis abutitur, nihil de nouo accedit patienti æquiualens illi, quod accedit iniurianti. Illi enim sola accedit iniuria, & diminutio bonorum; huic autem accedunt bona ipsa; aut delectatio lædendi. Inter quæ sanè nulla est æquiualentia. Et tamen inde oritur obligatio restituendi. Ergo ea subsistere potest absque vlla prorsus commutatione; imò ideo maxime subsistit, quia non datur commutatio, sed sola mutatio negatiua in vno extremo, & positiua in alio.

3. Pertinet similiter ad conceptum commutationis obligatio constituendi æqualitatem inter ea, quæ commutantur, vtque ea obligatio resultet ex voluntate ipsorum commutantium, quæ velint subire vnusquisque, & inuicem imponere talem obligationem. Si enim obligatio aliqua mutua imponatur duobus, sola alterius tertie personæ voluntate, non dicuntur illi duo commutare, sed pati rerum suarum mutationem. Quando autem vnus infert iniuriam, & alius patitur ex neutra parte datur voluntas inductiua obligationis. Is enim, qui patitur sæpè est ignorans eius, quod agitur, ac proinde nullum habet actum voluntatis, quo imponat obligationem restituendi. Vnde patet etiam quando scit, ac renititur, exercetque voluntatem